

A Budapesten 1962. október 4-én és 5-én megtartott nemzetközi pedagógiai munkaértekezlet anyaga¹

MÁTRAI LÁSZLÓ BEVEZETŐ SZAVAI:

Tisztelt Konferencia!

A Magyar Tudományos Akadémia II. Osztályának Vezetősége az elmúlt esztendőkből ismételtelen foglalkozott a neveléstudomány helyzetével, feladataival, perspektíváival. Ez teljesen érthető jelenség olyan időszakban, amelyben minden eddigihez viszonyítva jelentékenyen növekszik e tudomány társadalmi felelőssége, ennek következtében szükségképpen növekednie kell súlyának és befolyásának. Olyan időszakban, amikor az iskolareformmal kapcsolatos 1961. évi III. törvény célkitűzései határozzák meg a köznevelés fő perspektíváját, érthető módon az előtérbe kerülnek azok a kutatási feladatok, melyek a törvény minél színvonalasabb végrehajtásának pedagógiai feltételeit vannak hivatva megteremteni, illetve e feltételek kialakulását elősegíteni.

Közeledő VIII. pártkongresszusunk irányelvei többek között utalnak arra, hogy a már eddigiekben elért kétségtelenül nagy eredmények ellenére „Az oktatási reform megvalósítása... jórészt *ezután* következik...”; ebben az összefüggésben nyilván arról van elsősorban szó, hogy ehhez „meg kell teremteni a szükséges anyagi feltételeket”, de talán nem túlzás azt állítani, hogy a szükséges *pedagógiai* feltételek megteremtése tekintetében is igen sok még a tennivaló.

Ugy gondolom, hogy e nagy jelentőségű reform pedagógiai feltételeinek megteremtése, illetve a jelenleginél magasabb szintre való emelése, s ezzel egyúttal saját ismeretrendszerének és törzsanyagának továbbfejlesztése — jelen pillanatban ez a pedagógia legfőbb feladata, mondhatni: történelmi hivatása. Nem véletlen éppen ezért, hogy az Országos Távlati Kutatási Terv olyan differenciáltan tartalmazza a neveléstudomány kutatási teendőit, s a fő feladaton belül megjelölt négy nagy téma egyikéül kiemeli azt a témát is, mely éppen e most kezdődő munkaértekezlet tárgya, vagyis az oktatási folyamat problematikáját.

Mindezek a körülmények s az Akadémia Osztályának az általa gondozott tanulmányok, köztük a neveléstudomány sorsáért és jövőjéért érzett felelőssége együttesen éppen elégséges módon indokolják egyrészt e munkaértekezlet megrendezésének szükségességét, másrészt meghatározzák annak jellegét, célkitűzését, tematikáját. A szocialista köznevelés fejlődésének abban a periódusában, melyben a nevelés hatékonyságának növelése érdekében közelebb kell hozni az iskolát az élethez, össze kell kapcsolni az oktatást a termelő munkával, — mindenképpen egyik legjelentősebb kérdésnek kell elismerni e munkaértekezlet témáját, nem vonva le ezzel semmit egyéb pedagógiai témák jelentőségéből. „Az oktatás folyamatának strukturális kérdései”, valamint az oktatás nevelési és módszertani

¹ A munkaértekezlet fő referátumát, NAGY SÁNDOR: Az oktatási folyamat strukturális kérdései című tanulmányát a Magyar Pedagógia 1962. évi 2. számában közöltük.

vonatkozásai mindenképpen centrális kérdései a neveléstudomány aktuális elméleti problematikájának.

Ezért az Akadémia II. Osztálya már korábban úgy vélte és most is úgy látja, hogy egy olyan munkaértekezlet lehetőségeinek megteremtésével, mely az említett kérdéseket megvitatja, a maga részéről is hozzájárulhat a neveléstudomány fejlődésének segítéséhez, az aktuális feladatok fokozott tudatosulásához, az ezekkel kapcsolatos nézetek kicserélődése útján bizonyos megoldási javaslatok körvonalainak kibontakozásához.

Abban a reményben, hogy ez a munkaértekezlet a rendelkezésre álló viszonylag rövid idő alatt is hasznosítani tudja majd az említett lehetőségeket, szeretettel üdvözlöm a megjelenteket, köztük LUGOSY JENŐ oktatásügyi miniszterhelyettést, a Szovjetunió és a népi demokratikus országok pedagógiai szakembereit, és jó munkát kívánva valamennyiüknek, az értekezletet megnyitom.

NAGY SÁNDOR: AZ OKTATÁSI FOLYAMAT STRUKTURÁLIS KÉRDÉSEI

(A főreferátum rövid összefoglalása)

A mostani napokban szerte a szocialista világban élénken foglalkoznak az iskolai oktatás továbbfejlesztésének, az oktatási folyamat korszerűsítésének kérdéseivel. Megélénkült viták a pedagógiai elméleti munkában, új megoldási módokat kereső erőfeszítések a pedagógiai gyakorlatban — a fejlődés jelenlegi szakaszának általános velejárói.

Ez a helyzet szükségszerűen alakult ki és szervesen összefügg azokkal a törvényszerűségekkel, melyek a szocializmus építése során hatnak, azokkal a megnövekedett igényekkel, melyeket a szocialista társadalom támaszt az embernevelésével, ezen belül az iskolai oktatással szemben.

Hazánkban is széles perspektívákat nyitott az iskolák oktató-nevelő munkája előtt a párt és kormány által elvileg körvonalazott és feladattá tett iskola-reform. Az iskolának az élethez való közelebb hozása, ennek érdekében a tanítandó anyag korszerűsítése, s mindezek útján, valamint az oktatás és termelő munka összekapcsolása által a nevelés hatékonyságának növelése — mind olyan követelmények, melyek a legszorosabb összefüggésben vannak társadalmunk aktuális és perspektivikus igényeivel; egyszersmind olyan követelmények, melyek elengedhetetlenül megkívánják annak megvizsgálását: milyen változtatásokat kell végrehajtani az oktatásban szerkezeti, szervezési és módszertani vonatkozásban, milyen kihasználatlan tartalékokat tudunk feltárni az oktatásban, hogy az új igényeknek megfeleljünk? Milyen feladatai vannak az oktatás elméletének és milyen teendői lehetnek a gyakorlatnak, hogy az oktatás kívánatos szintjét, mielőbb elérjük?

Ezt a szintet társadalmunknak a nevelést mélyen befolyásoló és meghatározó mozgástörvényein kell mérni, mindenekelőtt pedig azokhoz a reális perspektívákhoz kell viszonyítani, melyek a *szocialista demokratizmus* további kiszélesedése irányába mutatnak, s melyek különös élességgel világítanak rá a *tevékeny, kezdeményező ember* nevelésének, az *aktív, alkotó személyiség* kibontakoztatásának lelkesítő feladatára.

Ez a feladat természetesen a nevelés egészére vonatkozik; nem volna célszerű ennek feltételeit egyszerűen csak az oktatási folyamatban keresni, még abban az esetben sem, ha ebbe — legalább részlegesen — a munkaoktatást is.